

اطلاع رسانی:

نشریه فنی مرکز مدارک علمی (مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران)

دوره چهارم شماره ۴۳

نظام های ملی اطلاع رسانی (ناتیس)^۱

هدفهای ملی و بین المللی

ترجمه و تلخیص گیتی هندسی افشار

سازمان یونسکو - مطابق اساسنامه آن، در قبال مبادله و اشاعه دانش و اطلاعات، مسئولیتها و وظایفی بر عهده گرفته است. و همانطور که برخی از سازمانهای یونسکو در راه بهبود و ارتقا شرایط زیست و توسعه فرهنگی و اجتماعی می کوشند، دستیابی آزاد به اطلاعات به عنوان بخشی از حرکت جامعه در طریق توسعه و پیشرفت از سوی برخی از سازمانهای دیگر یونسکو مستمر و بیش از پیش پیگیری می شود. هدف اصلی

این بخش از فعالیتهای یونسکو به وجود آوردن موجبات، مقدمات، امکانات و تسهیلات دستیابی آزاد به انواع اطلاعات و در همه سطوح جامعه است.

"نشریه فنی"

اطلاعات به عنوان یکی از ضروریات پیشرفت و توسعه جامعه مورد تایید بسیاری از کشورها قرار گرفته است. در کشورهایی که سرمایه عظیمی به امر تحقیق و توسعه اختصاص داده شده، نظامهای اطلاع رسانی گسترده ای به منظور رفع نیازهای اطلاعاتی و تخصصی محققان، برنامه ریزان، مدیران، و افرادی که در زمینه های اجتماعی - اقتصادی فعالیت می کنند به وجود آمده است. در کشورهای روبه رشد هم، که معمولاً منابع اطلاعاتی محدودتری دارند، رفع نیازهای اطلاعاتی از اولویت زیادی برخوردار شده است.

بسیاری از کشورهای بزرگ صنعتی که دارای موسسات اطلاع رسانی قدیمی و مستقلی هستند اکنون به این حقیقت پی برده اند که برای پیشرفتهای ملی، آموزشی و فرهنگی باید شبکه های اطلاعاتی خود را بصورت متمرکز و هماهنگ طرح ریزی کنند. از نمونه بارز این نوآوری ایجاد کتابخانه بریتانیا را، که از ادغام تعداد بسیاری مراکز خدماتی وابسته، ولی مجزا از هم، به وجود آمده است، می توان نام برد. همچنین طرح هماهنگی " برنامه دولت آلمان در مورد مسائل اطلاع رسانی و دکومانتاسیون" از این دست است.

در ایالات متحده امریکا نیز برنامه نکلیس^۱ برای خدمات کتابخانه و اطلاع رسانی تهیه شده است که احتمالاً منجر به ایجاد همکاریهایی در سطح ملی خواهد شد. اتحاد جماهیر شوروی و

¹ Natis (National information systems)

سایر کشورهای سوسیالیستی از سالها پیش نظام اطلاعاتی هماهنگ برقرار شده و هم اکنون این نظام از سوی دولت این کشورها به مثابه عنصر موثری در توسعه برنامه های ملی عمرانی به شمار می آید.

در کنفرانسهای منطقه ای یونسکو به هماهنگی اطلاعاتی از سوی متخصصین کشورهای رو به رشد مورد بررسی و تایید قرار گرفته و هم چنین بررسیهای زیادی در زمینه مسائل و مشکلات برنامه ریزی آرشیوها^۱ انجام شده است.

مفهوم ناتیس: از برنامه ناتیس معلوم می شود که دولتها به همان نسبتی که در قبال سواد آموزی و تحصیل مدرسه ای اتباع کشور خود مسئول هستند، باید فعالیت خود را در دسترسی افراد به اطلاعات مورد نیاز از طریق مراکز اطلاع رسانی، کتابخانه ها و مراکز مدارک افزایش دهند.

طرح ناتیس با آنکه معطوف به شبکه های اطلاع رسانی همه کشورها شده در هر کشور از ویژگیهای خاص خود برخوردار است. ناتیس با توجه به اختلاف و تفاوتهای جزئی نظامهای اطلاع رسانی کشورها، ایجاد یکپارچگی و برقراری هماهنگی بین نظامها و شبکه های اطلاع رسانی را در نظر قرار داده است.

هدفهایی که در ایجاد و توسعه طرح ناتیس دنبال می شود، به قرار زیر است:
(توضیح آنکه این هدفها باید از سوی دولتها، یونسکو و سایر سازمانهای بین المللی پشتیبانی شود)

الف: هدفهای ملی ناتیس

۱/الف) سیاست ملی اطلاع رسانی: تنظیم نوعی سیاست ملی اطلاع رسانی که منعکس کننده نیازهای کلیه بخشهای جامعه باشد. به عبارت دیگر ایجاد طرح اطلاع رسانی ملی که عناصر آن در برنامه های عمرانی ملی قابل اعمال باشد.

۲/الف) افزایش آگاهی استفاده کنندگان: به منظور افزایش آگاهی استفاده کنندگان سازمانهای معتبری چون دانشگاهها و سایر موسسات آموزشی باید توصیه های ناتیس در مورد طرز استفاده از منابع اطلاعاتی را در برنامه ریزی آموزشی خود بگنجانند.

۳/الف) تشویق و تحکیم عادات مطالعه: به منظور ترغیب و تحکیم عادت به مطالعه، کتابخانه های عمومی و آموزشگاهی، با همکاری سازمانهای ذیصلاحیت آموزشی باید برنامه های لازم را تنظیم و ترویج کنند.

۴/الف) ارزیابی نیازهای استفاده کنندگان: تجزیه و تحلیل مشروحي از نیازهای اطلاعاتی دستگاههای دولتی در ارتباط با وظایف آنها و همچنین گروههای مختلف استفاده کنندگان اطلاعات در زمینه های صنعتی، تحقیقاتی و آموزشی ارائه گردد. به طوریکه اطمینان حاصل شود که نظام ملی اطلاع رسانی (ناتیس) این نیازهای اطلاعاتی را برطرف می سازد.

---

¹ NACLIS (National Commissions on Libraries and Information Sciences)

² - Archives

۵/الف) بررسی منابع اطلاعاتی موجود: به منظور برنامه ریزی صحیح ملی در امر گسترش نظام ملی اطلاع رسانی الزاما بایستی بررسیهای جامعی از مرکز اطلاع رسانی موجود، کتابخانه و مراکز مدارک به عمل آید.

۶/الف) بررسی منابع نیروی انسانی: به عنوان اصل ضروری در برنامه ریزی تامین نیروی انسانی و پیش‌بینی نیازهای آینده نظام ملی باید بررسیهای جامعی از منابع ملی نیروی انسانی موجود به عمل آید.

۷/الف) برنامه ریزی تشکیلاتی نظام ملی اطلاع رسانی: به منظور تحکیم نظام ملی اطلاع رسانی وظایف و خدمات کلیه مراکز اطلاع رسانی، کتابخانه ها و مراکز مدارک باید از طریق یک یا چند سازمان مرکزی هماهنگ گردد، به طوریکه اطمینان حاصل گردد که این نظام با حداکثر استفاده از منابع موجود، در توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هر ملت سهم عظیمی بر عهده خواهد داشت.

۸/الف) تامین نیروی انسانی: برای آموزش نیروی انسانی ماهر و همچنین تامین تعداد لازم دستیاران متخصص و واجد شرایط که نظام ملی اطلاع رسانی را به اجرا درآورند، برنامه های آموزشی در زمینه‌های اطلاع رسانی، کتابخانه، مراکز مدارک و آرشیو باید به عنوان اجزاء اصلی نظام آموزش ملی تلقی گردیده و در برنامه تحصیلی دانشگاهها و سایر موسسات آموزشی عالی گنجانیده شود.

۹/الف) برنامه ریزی تکنولوژی اطلاعاتی: در طرح نظام ملی اطلاع رسانی باید به پیش‌بینیهای لازم در امر کاربرد تکنولوژی اطلاعات توجه شود تا حداکثر استفاده از منابع موجود به عمل آمده و نظام ملی اطلاع رسانی به مرحله سازگاری با استانداردهای قابل اجرا برسد.

۱۰/الف) جنبه های حقوقی و قانونی نظام ملی اطلاع رسانی: در مراحل اولیه تشکیل نظام ملی اطلاع‌رسانی باید اقدامات قانونی لازم به منظور تحکیم و پشتیبانی از برنامه ریزی و اجرای آن به عمل آید. در ملاحظات حقوقی و قانونی این نظام باید مفهوم اساسی نظام ملی اطلاع رسانی، عناصر تشکیل دهنده و نظامها و سازمانهای تخصصی و وابسته به آن را مد نظر قرار داد.

۱۱/الف) امور مالی نظام ملی اطلاع رسانی: برای حصول اطمینان از اجرای موثر طرحهای نظام ملی اطلاع رسانی، نیازهای مالی آن را باید تا سر حد امکان تامین کرد.

۱۲/الف) کنترل کتابشناسی جهانی: اصول کنترل کتابشناسی جهانی منوط به تاسیس مرکز کنترل کتابشناسی ملی است. هدف از این کنترل حصول اطمینان از ثبت و نگهداری مشخصات کتابشناسی نشریات تازه انتشار است.

ب: هدفهای بین المللی ناتیس

۱/ب) کمک به کشورهای عضو در برنامه ریزی و توسعه نظام ملی اطلاع رسانی: برای ایجاد هماهنگی در سطح ملی و به منظور شرکت فعالانه در طرح اطلاع رسانی جهانی باید برنامه ریزی و توسعه ملی اطلاع رسانی در کشورهای عضو مورد توجه و ترغیب قرار گیرد.

یونسکو در برنامه های جاری خود طرح کمک و مساعدت به کشورهای عضو را گنجانیده است تا این کشورها را در نیل به نظام ملی اطلاع رسانی خود یاری نماید. در این برنامه به موارد زیر اولویت داده شده است:

۱/۱) روش شناسی و دستورالعمل برای راهنمایی کشورهای عضو در مراحل مختلف برنامه ریزی و گسترش نظام ملی اطلاع رسانی.

۱/۲) کاربرد تکنولوژی اطلاعات در مورد خدمات اطلاع رسانی، کتابخانه، آرشیو و مراکز مدارک در رابطه با هدفهای نظام ملی.

۱/۳) بررسی و تجدید نظر در برنامه آموزش تخصصی و تعلیم نیروی انسانی در زمینه اطلاع رسانی با توجه به نیازهای کشورهای عضو در توسعه و اجرای طرح نظام ملی اطلاع رسانی.

۲) پیش برد طرح کنترل کتابشناسی جهانی: طرح کنترل کتابشناسی جهانی به وسیله یونسکو و با همکاری ایفلا: "اتحادیه بین المللی انجمنهای کتابداری"^۱، بعنوان یکی از عمده ترین هدفهای سیاست

جهانی کنترل و مبادله اطلاعات تلقی می شود.

[ابتدای صفحه](#)

---

¹ - Ifla (International federation of library associations)